

HET STREEFBEELD VOOR 2030

5 ecologische pijkpalen

- + Voedselweb en evenwicht.
- + Grootschalige aanpak.
- + Schoon en helder (geen) water.
- + De Waddenzee als veilige plek.
- + Optimaal ingebed in de internationale keten.

Meer weten over de rijke Waddenzee? www.rijkewaddenzee.nl

EEN BIJZONDERE AANPAK: LEREN DOOR DOEN

PROGRAMMA NAAR EEN RIJKE WADDENZEE

Startpunt van het programma is het gezamenlijke streefbeeld voor de Waddenzee in 2030. Niet als vaststaand einddoel, maar wel als richting voor de samenwerking. Een gezamenlijke ambitie om natuur te herstellen en tegelijkertijd nieuwe kansen te creëren voor een duurzaam gebruik van het gebied.

Partijen brengen stap voor stap dit streefbeeld dichterbij. Partijen zetten stappen die, met de kennis van nu, nodig zijn. De effecten daarvan voor ecologie en economie bepalen welke nieuwe stappen vervolgens nodig zijn. Afhankelijk van hoe complex de stap is en welke kennis beschikbaar is, zal soms het 'leren' centraal staan en soms het 'doen'. De precieze route zal werkende weg en in onderling overleg moeten worden gevonden.

Gebruikers, natuurorganisaties en overheden vinden elkaar in kansrijke coalities om zo in gezamenlijkheid natuurherstel dichterbij te brengen. Niet apart, maar samen op. Partijen komen en blijven met elkaar in gesprek, gaan de dialoog aan over bestaande initiatieven, nieuw te zetten stappen, bereikte resultaten en het ontwikkelen van nieuwe projecten.

WIE DOEN MEE?

- + Ministeries van LNV, VROM, VenW/Rijkswaterstaat
- + Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen verenigd in het RCW (Regionaal College Waddenzee)
- + Coalitie Wadden Natuurlijk: de Waddenvereniging, Natuurmonumenten, Vogelbescherming, Stichting WAD, Staatsbosbeheer, Groninger Landschap, It Fryske Gea en het Landschap Noord-Holland
- + Een toenemend aantal betrokkenen

Het Programma 'Naar een rijke Waddenzee' is opgehangen aan een streefbeeld. Het is geen vaststaand einddoel, maar een wenkend perspectief dat tijdens het proces kan worden bijgesteld. Niet alleen voor de natuur, maar ook voor een gezonde en sterke Waddeneconomie. In 2030 biedt het Wad ruimte aan natuur en mens die allebei hun onmisbare rol vervullen in de rijke Waddenzee. Inzet is een rijke Waddenzee waar de natuur kan floreren, maar waar het ook goed toeven is voor vissers. Wadvaarders, toeristen en inwoners. Dat vraagt om creatieve en innovatieve oplossingen.

De Waddenzee is in 2030 nog steeds een internationaal erkend en gewaardeerd Werelderfgoed. Een rijke zee met volop kansen. Niet alleen voor de natuur, maar ook voor een gezonde en sterke Waddeneconomie. In 2030 biedt het Wad ruimte aan natuur en mens die allebei hun onmisbare rol vervullen in de rijke Waddenzee. Inzet is een rijke Waddenzee waar de natuur kan floreren, maar waar het ook goed toeven is voor vissers. Wadvaarders, toeristen en inwoners. Dat vraagt om creatieve en innovatieve oplossingen.

Wetvormen ze de 'bakens' voor de gezamenlijke aanpak en dialoog voor het werken aan een rijke zee.

PROGRAMMA NAAR EEN RIJKE WADDENZEE

Vijf groepen met inhoudelijke experts zijn aan de slag gegaan met de vijf thema's (ecologische pijkpalen) uit het streefbeeld. Daarbij is gekeken naar het probleem, mogelijke oplossingen en maatregelen. Dit onderwerp wordt meer en meer ingevangen door MZI's en andere alternatieven.

Op basis van de bouwstenen zijn tien ontwikkeltrajecten geformuleerd die weer binnen vier clusters vallen. Een ontwikkeltraject bestaat uit een agenda voor de korte en lange termijn met maatregelen die het streefbeeld dichterbij moeten brengen en in dialoog verder ingevuld moeten worden. Een overzicht van clusters en ontwikkeltrajecten staat op de achterkant van deze folder.

CLUSTERS EN ONTWIKKELTRAJECTEN

WERKEN AAN EEN RIJKE WADDENZEE

De Waddenzee is een uniek natuurgebied dat niet voor niets tot werelderfgoed is uitgeroepen. Toch is er al veel van de rijkdom verloren gegaan. Overheden, natuurorganisaties en gebruikers van het gebied slaan daarom de handen ineen om de Waddenzee als natuurgebied sterker en veerkrachtiger te maken. Door de natuur te herstellen en nog meer in te zetten op duurzaam gebruik van het gebied.

De Waddenzee, met zijn wonderlijk gevarieerde natuur op de grens van land en water, is van levensbelang voor zeldzame planten en dieren. En voor de 12 miljoen trekvogels die het gebied elk jaar op hun tussenstop aandoen. Maar de waarde van het gebied voor natuur en gebruikers staat onder druk. Van binnen uit, door visserij, morfologische veranderingen door onder meer baggerwerkzaamheden die er plaatsvinden, recreatie en de bedijkingen en inpolderingen in het verleden. Maar ook van buitenaf zoals door de klimaatverandering en het binnendringen van exoten. Met alle gevolgen voor onder andere de kwaliteit en helderheid van het water, de opbouw van de voedselketen, het aantal schelpdierbanken en zeegrasvelden, de visstand en de klimaatbestendigheid van het gebied. Overheden, natuurorganisaties en andere gebruikers in het gebied willen het tij keren door samen te werken aan een duurzame toekomst voor de Waddenzee waarbij natuur en economie hand in hand gaan. In het programma 'Naar een rijke Waddenzee', dat in opdracht van de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en het Regionaal College Waddenzee is gemaakt, staan daarvoor verschillende initiatieven genoemd. Bestaande initiatieven, maar ook nieuwe oplossingen die goed zijn voor de natuur en die ook kansen bieden aan mensen die in het Waddengebied wonen, werken en recreëren.

Meer weten over de rijke Waddenzee? www.rijkewaddenzee.nl

HERSTEL VAN DE DYNAMIEK
Meer dynamiek in de duinen en op de kwelders betekent een veel afwisselender landschap en stopt de veroudering van de kwelders. Bovendien houden de duinen en kwelders meer zand vast, zodat het bijdraagt aan de veiligheid. Plannen voor een beter beheer worden altijd in dialoog met de eilanders gemaakt. De veiligheid op de eilanden blijft natuurlijk gewaarborgd.

TERUGKEER VAN MOSSELBANKEN
Door het nemen van beschermende maatregelen kunnen meegrijpige mosselbanken zich blijven ontwikkelen. Niet positieve effecten voor de natuur en de Waddenzee als kinderkamer van vissen en andere flora en fauna. Tegelijk laten de mosselvisserij een steeds groter deel van de wadpoelen met rust. Mosselzaad wordt meer en meer ingevangen door MZI's en andere alternatieven.

NIJEUWE INITIATIEVEN
Soms blijft een telefoongesprek met een andere partij, een ondernemer of een waterschap bijvoorbeeld, ineen een leuk project op te leveren. De vraag is dan: wat betekent dat nate deel van de Wadden voor u? Wat zou u daar aan kunnen bijdragen dat goed is voor de natuur en voor u?

INTERNATIONAAL LEREN EN UITWISSELEN
Een kemberingsoverleg is het gebied tussen twee waddens dat door het leren van andere landen wordt mogelijk gemaakt. De veiligheid op de eilanden blijft natuurlijk gewaarborgd.

HERSTEL VAN DE DYNAMIEK
Meer dynamiek in de duinen en op de kwelders betekent een veel afwisselender landschap en stopt de veroudering van de kwelders. Bovendien houden de duinen en kwelders meer zand vast, zodat het bijdraagt aan de veiligheid. Plannen voor een beter beheer worden altijd in dialoog met de eilanders gemaakt. De veiligheid op de eilanden blijft natuurlijk gewaarborgd.

PROGRAMMA NAAR EEN RIJKE WADDENZEE

EEN RIJKE WADDENZEE VOOR NATUUR EN MENS!

Het estuarium van de Eems is een zeer complex systeem. De siltvinsituering is danig in de war, onder andere door het Emshaven te ontwikkelen tot een energiehaven. Lukt het Emshaven te ontwikkelen tot een energiehaven, dan zal sprake om in gesprek met elkaar deze zo te verbinden dat sprake is van een duurzaam herstel van de Eems-Dollard en een duurzame ontwikkeling van de Emshaven?

EEN INTEGRALE AANPAK VOOR DE EEMS-DOLLARD?
De visserijsector en de natuurorganisaties zijn met elkaar in gesprek om te komen tot een duurzame visserij voor een duurzame toekomst. Vanaf 2010 starten er projecten. Doel is: meer natuur en meer vis, daardoor meer visserijmogelijkheden en een duurzame toekomst voor deze bedrijven.

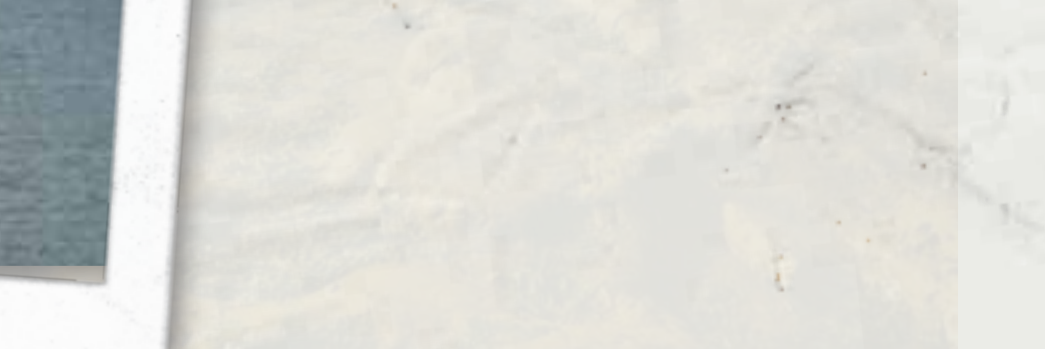
VERDUURZAMING VAN DE VISSERIJ
De visserijsector en de natuurorganisaties zijn met elkaar in gesprek om te komen tot een duurzame visserij voor een duurzame toekomst. Vanaf 2010 starten er projecten. Doel is: meer natuur en meer vis, daardoor meer visserijmogelijkheden en een duurzame toekomst voor deze bedrijven.

HERINRICHTING AFSLUITDIJK
Het kabinet kiest in 2010 een variant van een verbeterde Afsluitdijk. In die plannen wordt bijgedragen aan de versterking van de Waddenzee.

RIJKE DIJKEN
Dijken die breder zijn en groener, met pieken voor planten en dieren, vormen een rijkere leefomgeving en zijn zeker zo veilig.

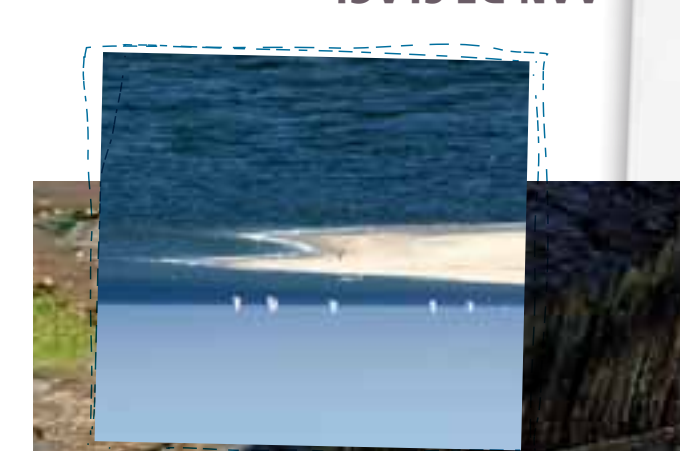
INNOVATIE IN HET WATERANSPORT
Samenwerking leidt tot nieuwe kansen. Zo wil Wageningen de veerkracht van de natuur en natuurwinst worden behaald.

VERDUURZAMING VAN DE VISSERIJ
De visserijsector en de natuurorganisaties zijn met elkaar in gesprek om te komen tot een duurzame visserij voor een duurzame toekomst. Vanaf 2010 starten er projecten. Doel is: meer natuur en meer vis, daardoor meer visserijmogelijkheden en een duurzame toekomst voor deze bedrijven.

Kijk op www.rijkewaddenzee.nl voor meer informatie. Daar kunt u zich ook aanmelden voor de digitale nieuwsbrief.

MEER WETEN?
Kijk op www.rijkewaddenzee.nl voor meer informatie. Daar kunt u zich ook aanmelden voor de digitale nieuwsbrief.

PROGRAMMA NAAR EEN RIJKE WADDENZEE IN ÉÉN OOGOPSLAG

Streefbeeld 2030

- + Een rijke waddenzee
- + Schoon (genoeg) water
- + Voldoende biodiversiteit
- + Morfologie zo natuurlijk mogelijk
- + Economisch en sociaal sterk
- + (Klimaat)veilig
- + Helder (genoeg) water
- + Randen zo natuurlijk mogelijk
- + In internationale context

CLUSTERS +++ Clusters +++ CLUSTERS +++ CLUSTERS +++ CLUSTERS +++ Clusters +++ CLUSTERS +++ Clusters

Voedselweb en biodiversiteit

Morfologie en water

De randen van het wad

Ingebed in internationale context

ONTWIKKELTRAJECTEN +++ ONTWIKKELTRAJECTEN +++ ONTWIKKELTRAJECTEN +++ ONTWIKKELTRAJECTEN +++

Completeren voedselweb

Stimuleren sediment-stabiliserende biobouwers

Verduurzaming visserij

Leren van kombergingsgebieden

Natuurlijk bereikbaar: innovaties in transport en baggeren

Zachtere overgangen natte wad-vaste wal

Klimaat en slimme zandtoevoer

Afsluitdijk

Traject internationale inbedding

Integratie agenda Eems-Dollard

PROGRAMMA NAAR EEN RIJKE WADDENZEE

Dit schema is een impressie van het programma 'Naar een rijke Waddenzee', met het streefbeeld, de clusters en de ontwikkeltrajecten.

PROGRAMMA NAAR EEN RIJKE WADDENZEE

